

**ПРИВАТНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО
«ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«МІЖРЕГІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ»**

Кафедра _____

КУРСОВА РОБОТА

з дисципліни: «Теорія бухгалтерського обліку»

**на тему: «Теоретико-методологічні засади організації
бухгалтерського обліку в умовах цифровізації економіки: стан
та аналіз тенденцій»**

Студентки: Ободенко Надії Василівни

Курсу: 2-го

Групи: ТУКВ-8-24-Б1ООП(4.6здс)

Спеціальності: 071 «Облік і
оподаткування»

Науковий керівник:

к.е.н., доцент

Гавриленко Олена Євгеніївна

Оцінка:

Національна шкала _____

Кількість балів: _____ ECTS _____

Члени комісії

(підпис)

(прізвище та ініціали)

(підпис)

(прізвище та ініціали)

(підпис)

(прізвище та ініціали)

м. Київ – 2026 рік

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ОРГАНІЗАЦІЇ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ В СУЧАСНИХ УМОВАХ	5
1.1. Сутність та роль бухгалтерського обліку як інформаційної системи управління	5
1.2. Вплив глобалізаційних процесів та цифровізації на концептуальні основи обліку	7
1.3. Нормативно-правове регулювання облікової політики в Україні	9
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ СТАНУ ТА ТЕНДЕНЦІЙ РОЗВИТКУ ОБЛІКОВОЇ СИСТЕМИ В УКРАЇНІ	12
2.1. Оцінка динаміки впровадження електронного документообігу та хмарних технологій	12
2.2. Особливості організації обліку в умовах воєнного стану: аналітичний огляд.	14
2.3. Прогнозні показники та пріоритети розвитку бухгалтерського обліку.....	16
РОЗДІЛ 3. ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ В КОНТЕКСТІ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ	19
3.1. Гармонізація національних стандартів з МСФЗ: виклики та перспективи	19
3.2. Автоматизація та використання штучного інтелекту в облікових процесах ...	21
ВИСНОВКИ	24
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	26

ВСТУП

Сучасна економіка характеризується стрімким поширенням цифрових технологій, що кардинально змінює організаційні, методологічні та інституційні засади ведення бухгалтерського обліку. Цифровізація як глобальна тенденція не лише трансформує операційні процеси підприємств, але й принципово переосмислює роль облікової інформації в системі управління.

Актуальність теми дослідження зумовлена рядом чинників. По-перше, реформування системи бухгалтерського обліку в Україні відбувається в контексті євроінтеграційних прагнень, що передбачає адаптацію національних стандартів до вимог МСФЗ. По-друге, умови воєнного стану 2022–2024 рр. суттєво вплинули на облікову практику вітчизняних підприємств, поставивши перед науковцями та практиками нові виклики. По-третє, активне впровадження штучного інтелекту, хмарних технологій та автоматизованих систем обробки даних ставить під сумнів традиційні моделі облікової роботи.

Теоретико-методологічні аспекти організації бухгалтерського обліку досліджувались у роботах таких вчених, як В. Г. Швець [13], Н. М. Ткаченко [15], М. С. Пушкар [19], Л. Г. Ловінська [28], В. М. Жук [31], Т. І. Єфименко [30], а також зарубіжних авторів – Armstrong C. S., Guay W. R., Weber J. P. [35]. Попри значний науковий доробок, питання комплексного аналізу стану та тенденцій цифрової трансформації облікових систем залишаються дискусійними та потребують подальшого вивчення.

Метою курсової роботи є дослідження теоретико-методологічних засад організації бухгалтерського обліку в умовах цифровізації економіки та визначення основних тенденцій розвитку облікових систем в Україні.

Досягнення поставленої мети передбачає вирішення таких завдань:

- дослідити сутність та роль бухгалтерського обліку як інформаційної системи управління;
- виявити вплив глобалізаційних та цифрових процесів на методологічні засади обліку;

- охарактеризувати нормативно-правове забезпечення облікової діяльності в Україні;
- проаналізувати динаміку впровадження електронного документообігу та хмарних технологій;
- дослідити особливості організації обліку в умовах воєнного стану;
- визначити перспективи гармонізації національних стандартів з МСФЗ та автоматизації облікових процесів.

Об'єктом дослідження є система бухгалтерського обліку України в умовах цифрової трансформації економіки.

Предметом дослідження є теоретичні, методологічні та організаційні засади функціонування бухгалтерського обліку в цифровому середовищі.

Методи дослідження. У роботі використано загальнонаукові та спеціальні методи: аналізу та синтезу, порівняння, узагальнення, системного підходу, монографічного опису, структурно-логічного аналізу, статистичного опрацювання даних.

Структура роботи. Курсова робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків та списку використаних джерел. Загальний обсяг роботи – 29 сторінки. Список джерел містить 35 найменувань.

РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ОРГАНІЗАЦІЇ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

1.1. Сутність та роль бухгалтерського обліку як інформаційної системи управління

Бухгалтерський облік є невід'ємним елементом системи управління підприємством і виконує ключову функцію інформаційного забезпечення прийняття управлінських рішень. У сучасній науковій літературі сутність бухгалтерського обліку розкривається через призму різних концепцій: інформаційної, комунікаційної, контрольної та управлінської [14].

З позиції інформаційної теорії бухгалтерський облік виступає як система збору, обробки, збереження та передачі інформації про господарські операції підприємства різним категоріям користувачів [10]. Як зазначає В. Г. Швець, «бухгалтерський облік є інформаційною системою, що формує облікові дані на підставі суцільного, безперервного документального спостереження за всіма фактами господарської діяльності» [13, с. 28].

Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» визначає бухгалтерський облік як процес виявлення, вимірювання, реєстрації, накопичення, узагальнення, зберігання та передачі інформації про діяльність підприємства зовнішнім та внутрішнім користувачам для прийняття рішень [4]. Це визначення відображає поліфункціональну природу обліку як системи.

У структурному розрізі бухгалтерський облік реалізується через фінансовий та управлінський облік. Фінансовий облік орієнтований на зовнішніх користувачів – інвесторів, кредиторів, державні органи – і регламентується нормами П(С)БО та МСФЗ [6]. Управлінський облік задовольняє внутрішні потреби управлінського персоналу та не має жорсткої нормативної регламентації [15, с. 45].

Роль бухгалтерського обліку як інформаційної системи управління визначається рядом функцій. По-перше, інформаційна функція забезпечує систематизацію даних про активи, капітал, зобов'язання та результати діяльності підприємства. По-друге, контрольна функція уможливорює здійснення оперативного, поточного та стратегічного контролю за збереженням майна та ефективністю використання ресурсів. По-третє, аналітична функція дозволяє виявляти тенденції, відхилення та закономірності у господарській діяльності [21].

Ключовою ознакою бухгалтерського обліку як системи є його документальний характер. Кожна господарська операція повинна бути підтверджена первинним документом, що є підставою для її відображення на рахунках [9]. В умовах цифровізації первинні документи набувають електронної форми, що суттєво прискорює процеси їх обробки та передачі [3].

Сучасна наукова думка розглядає бухгалтерський облік крізь призму концепції «цінності для прийняття рішень» (value relevance). Відповідно до цього підходу, облікова інформація є корисною настільки, наскільки вона дозволяє прогнозувати майбутні грошові потоки та оцінювати ризики [35, с. 102]. Такий підхід актуалізує вимоги до якісних характеристик облікової інформації: доречності, достовірності, зрозумілості та порівнянності [6].

Теоретики обліку виокремлюють різні методологічні підходи до визначення його предмету. І. Й. Яремко розглядає бухгалтерський облік через категорію «економічної доданої вартості», наголошуючи на його ролі у формуванні інтелектуального капіталу підприємства [10, с. 56]. М. С. Пушкар акцентує увагу на так званому «креативному обліку» як інструменті оптимізації облікових рішень в умовах ринкової невизначеності [19, с. 34].

Важливою тенденцією є розширення кола користувачів облікової інформації. Якщо традиційно до них відносили власників, управлінців, кредиторів та фіскальні органи, то сьогодні суттєвого значення набувають соціальні та екологічні аспекти звітності. Концепція сталого розвитку вимагає

інтеграції нефінансових показників у систему облікового забезпечення [27, с. 46].

Таким чином, бухгалтерський облік як інформаційна система управління являє собою складний, багатофункціональний механізм, що перебуває у постійному розвитку під впливом зовнішніх факторів: глобалізації, цифровізації, змін нормативно-правового середовища та потреб управлінської практики.

1.2. Вплив глобалізаційних процесів та цифровізації на концептуальні основи обліку

Глобалізація світової економіки зумовила принципові зміни в концептуальних засадах бухгалтерського обліку. Зростання міжнаціональних економічних зв'язків, транскордонних інвестицій та діяльності транснаціональних корпорацій поставило на порядок денний проблему уніфікації облікових стандартів [35]. Відповіддю на цей виклик стало формування Міжнародних стандартів фінансової звітності як глобальної мови ділового спілкування.

Цифровізація економіки – процес масштабного впровадження цифрових технологій у всі сфери господарської діяльності – суттєво трансформує традиційні підходи до організації бухгалтерського обліку. О. В. Юрченко та Т. М. Коваленко виділяють кілька ключових векторів цього впливу: автоматизацію рутинних облікових операцій, зміну ролі бухгалтера як професіонала, появу нових об'єктів обліку (криптоактивів, нематеріальних цифрових активів), а також трансформацію систем внутрішнього контролю [11, с. 34–38].

Серед технологій, що найбільш суттєво впливають на облікову систему, слід виділити такі: хмарні обчислення (cloud computing), великі масиви даних (Big Data), штучний інтелект (AI), блокчейн-технології, роботизована

автоматизація процесів (RPA) [11; 23; 28]. Кожна з цих технологій по-своєму видозмінює процеси збору, обробки та представлення облікових даних.

Хмарні технології забезпечують принципово новий рівень доступності облікової інформації: облікові системи переміщуються з локальних серверів підприємств до хмарного середовища, що знижує витрати на ІТ-інфраструктуру та забезпечує доступ до даних у режимі реального часу [23, с. 182]. Ю. А. Кузьмінський та М. В. Козлова констатують, що станом на 2024 рік понад 47 % великих підприємств України здійснили повний або частковий перехід до хмарних облікових систем [23, с. 181].

Технологія Big Data відкриває можливості для аналізу значно більших обсягів інформації, ніж це було можливо за традиційних методів. Це дозволяє здійснювати багатовимірний аналіз фінансових показників, виявляти приховані закономірності та формувати більш точні прогнози [21]. Водночас застосування великих масивів даних в обліку потребує перегляду традиційних методів аудиту та верифікації інформації.

Блокчейн-технологія має потенціал для радикальної трансформації підходів до документування господарських операцій. Завдяки принципам незмінності, децентралізованого зберігання та криптографічного захисту даних, блокчейн може суттєво підвищити достовірність первинної документації та спростити процеси аудиту [20]. Проте широке практичне застосування цієї технології в бухгалтерському обліку поки що залишається перспективою.

Поряд із технологічними змінами, глобалізація впливає на концептуальні основи обліку через гармонізацію стандартів. Концепція «Єдиного набору стандартів» передбачає поступове зближення МСФЗ та національних систем обліку різних країн [35, с. 104]. Для України цей процес здійснюється в рамках реалізації Угоди про асоціацію з ЄС та численних програм технічної допомоги.

Я. О. Ізмайлов, аналізуючи глобальні тренди бухгалтерського обліку, виокремлює кілька ключових зрушень у концептуальних засадах: перехід від

принципу «собівартості» до «справедливої вартості», розширення периметру консолідованої звітності, зростання ролі нефінансових показників ефективності [26, с. 45–67]. Ці зміни безпосередньо відображаються у вітчизняній обліковій практиці.

Цифровізація також поставила під сумнів традиційне розуміння принципу обачності в обліку. В умовах, коли алгоритми штучного інтелекту здатні здійснювати автоматичну переоцінку активів у режимі реального часу, поняття «розумної оцінки» набуває нового змісту [22; 28]. Це вимагає перегляду методологічних принципів застосування облікових оцінок.

Ще одним суттєвим впливом глобалізації є зміна вимог до прозорості фінансової звітності. Міжнародні інвестори та регулятори висувають дедалі жорсткіші вимоги до розкриття інформації про ризики, корпоративне управління та стійкість бізнесу [35, с. 108]. Це стимулює розвиток інтегрованої звітності, яка поєднує фінансові та нефінансові показники.

Отже, глобалізаційні процеси та цифровізація здійснюють комплексний вплив на концептуальні основи бухгалтерського обліку, трансформуючи його методологію, інструментарій та організаційні форми. Ці процеси об'єктивно потребують адекватної реакції з боку нормотворчих органів, наукової спільноти та облікової практики.

1.3. Нормативно-правове регулювання облікової політики в Україні

Система нормативно-правового регулювання бухгалтерського обліку в Україні є багаторівневою і включає законодавчі акти, стандарти та методичні рекомендації. Базовим законодавчим актом є Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» [4], який визначає загальні правові та методологічні засади організації та ведення бухгалтерського обліку в Україні.

Відповідно до чинного законодавства, підприємства в Україні мають право самостійно формувати свою облікову політику, виходячи з умов

діяльності, вимог законодавства та принципів бухгалтерського обліку [8]. Облікова політика визначається як сукупність принципів, методів і процедур, що використовуються підприємством для ведення бухгалтерського обліку, складання та подання фінансової звітності.

Рівні нормативного регулювання бухгалтерського обліку в Україні охоплюють законодавчий рівень (закони України), нормативно-регулятивний (П(С)БО та НП(С)БОДС, затверджені Міністерством фінансів), методичний (методичні рекомендації та інструкції) та рівень підприємства (облікова політика та внутрішні стандарти).

Важливим елементом системи регулювання є Положення (стандарти) бухгалтерського обліку (П(С)БО), що регламентують методологічні основи відображення конкретних об'єктів обліку [6]. Відправним стандартом є П(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності», яким визначаються склад і зміст фінансової звітності, а також загальні принципи її складання.

Паралельно з П(С)БО в Україні діє система Міжнародних стандартів фінансової звітності, обов'язкових для публічних акціонерних товариств, банків, страхових компаній та деяких інших категорій підприємств. Застосування МСФЗ здійснюється відповідно до Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» в редакції 2018 року [4].

Для підприємств державного сектору діє система Національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку в державному секторі (НП(С)БОДС). Зокрема, НП(С)БОДС 101 «Представлення фінансової звітності» [7] визначає вимоги до складу та форми фінансової звітності бюджетних установ.

Вагомим чинником розвитку нормативної бази є гармонізація законодавства України з нормами ЄС. Закон України «Про електронні довірчі послуги» [3] встановив правові засади надання електронних довірчих послуг, що є важливою передумовою переходу до електронного документообігу.

Закон «Про цифрові послуги» [1] окреслив нові можливості для цифрової трансформації облікових процесів.

Водночас нормативне регулювання стикається з рядом проблем. По-перше, наявні розбіжності між нормами П(С)БО та МСФЗ ускладнюють ведення обліку для підприємств, що застосовують обидва набори стандартів одночасно. По-друге, Податковий кодекс України [5] в частині податкового обліку не завжди узгоджується з принципами фінансової звітності, що призводить до необхідності ведення паралельного обліку для цілей оподаткування.

Т. І. Єфименко акцентує увагу на необхідності системного реформування нормативної бази публічних фінансів і бухгалтерського обліку, наголошуючи на важливості формування цілісної законодавчої архітектури, що відповідала б сучасним вимогам цифрової економіки [30, с. 6]. Дослідниця підкреслює, що фрагментарність нормативних змін знижує ефективність реформ у цій сфері.

Особливою проблемою є регулювання обліку в умовах воєнного стану. Прийнятий Закон України «Про фінансовий контроль» [2] частково врегулював питання фінансової звітності в кризових умовах, проте ряд методологічних аспектів обліку активів, що опинились у зоні бойових дій або тимчасово окупованих територіях, залишається поза сферою чіткого нормативного регулювання [17; 29].

Отже, нормативно-правове регулювання облікової політики в Україні являє собою динамічну систему, що перебуває в процесі постійного вдосконалення під впливом євроінтеграційних прагнень, цифрових трансформацій та необхідності адаптації до кризових умов. Подальший розвиток цієї системи вимагає системного підходу, спрямованого на усунення колізій та прогалин у законодавстві.

РОЗДІЛ 2 АНАЛІЗ СТАНУ ТА ТЕНДЕНЦІЙ РОЗВИТКУ ОБЛІКОВОЇ СИСТЕМИ В УКРАЇНІ (2023–2025 РР.)

2.1. Оцінка динаміки впровадження електронного документообігу та хмарних технологій

Розвиток електронного документообігу є ключовим напрямом цифрової трансформації бухгалтерського обліку в Україні. Перехід від паперового до електронного документообігу змінює не лише технологічну складову облікового процесу, а й методологію первинного обліку, систему внутрішнього контролю та формат взаємодії між суб'єктами господарювання [3; 11].

Правовою базою для впровадження електронного документообігу в Україні є Закон «Про електронні довірчі послуги» [3], Закон «Про цифрові послуги» [1], а також норми Закону «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» [4], що передбачають рівнозначність електронних та паперових документів за умови наявності електронного підпису.

Аналіз динаміки впровадження систем електронного документообігу (СЕД) в Україні за 2023–2025 рр. свідчить про стійку позитивну тенденцію. За даними дослідження, проведеного О. Л. Савченком, у 2023 році електронний документообіг використовували близько 62 % великих і середніх підприємств України, натомість у 2024 році цей показник зріс до 71 % [18, с. 124].

Серед чинників, що стимулюють поширення СЕД, слід виокремити такі: скорочення витрат на друк, зберігання та пересилання документів; прискорення процесів погодження та затвердження; зниження ризику втрати або підробки первинних документів; вимоги регуляторів щодо подання звітності в електронній формі [1; 11, с. 67].

Впровадження системи електронного адміністрування ПДВ, програмних реєстраторів розрахункових операцій (ПРРО) та електронних акцизних марок суттєво інтегрувало облікові процеси підприємств із

державними інформаційними системами. Це, з одного боку, підвищило прозорість господарської діяльності, з іншого – поставило перед бухгалтерами нові технічні та методологічні завдання [5; 18].

Паралельно із розвитком електронного документообігу відбувається активне впровадження хмарних технологій в облікову практику. Ю. А. Кузьмінський та М. В. Козлова, аналізуючи стан ринку хмарних облікових рішень у 2024 році, констатують значне зростання попиту на хмарні версії облікових програм – зокрема, хмарні варіанти програм типу «1С» та аналогічних систем мають вже близько 40 % нових корпоративних клієнтів [23, с. 183].

Переваги хмарних облікових систем є очевидними: зниження витрат на обслуговування серверної інфраструктури, автоматичне оновлення програмного забезпечення у відповідності з змінами законодавства, можливість дистанційного доступу до облікових даних, а також забезпечення надійного резервного копіювання [23, с. 181–182]. Особливо актуальними ці переваги виявились в умовах воєнного стану, коли багато підприємств були змушені евакуюватись або перейти до дистанційного режиму роботи.

Водночас хмарні технології несуть у собі ризики, пов'язані з кібербезпекою, захистом персональних даних та конфіденційністю комерційної інформації. А. Ю. Кантієва зазначає, що за результатами опитування бухгалтерів у 2024 році, головним стримуючим чинником для переходу на хмарні рішення є занепокоєння питаннями безпеки даних (72 % респондентів) [24, с. 103].

Важливою тенденцією є інтеграція облікових систем з іншими цифровими платформами підприємства – ERP-системами, системами управління відносинами з клієнтами (CRM), а також з державними реєстрами та базами даних [18; 23]. Така інтеграція дозволяє здійснювати наскрізну автоматизацію господарських процесів від первинного документування до формування фінансової звітності.

Аналізуючи прогностні тенденції розвитку електронного документообігу на 2025 рік, О. І. Пилипенко вказує на прискорення процесів уніфікації форматів електронних документів та розширення кола суб'єктів, зобов'язаних застосовувати системи електронної звітності [20, с. 17–18]. Очікується також подальше збільшення частки хмарних рішень у структурі облікового програмного забезпечення.

Таким чином, динаміка впровадження електронного документообігу та хмарних технологій в Україні демонструє стабільне зростання, хоча і не позбавлена певних проблем та стримуючих факторів. Подальший прогрес у цьому напрямку залежить від розвитку нормативної бази, підвищення рівня цифрової грамотності облікових працівників та вирішення питань кібербезпеки.

2.2. Особливості організації обліку в умовах воєнного стану: аналітичний огляд

Повномасштабне вторгнення та запровадження воєнного стану в Україні з лютого 2022 року суттєво вплинули на організацію та методологію бухгалтерського обліку вітчизняних підприємств. Облікова практика в цей період зіткнулась із безпрецедентними викликами, що не мають аналогів у мирному часі [17; 29].

О. М. Серікова та С. С. Попова виокремлюють такі ключові проблеми організації обліку в умовах воєнного стану 2023–2024 рр.: знищення або пошкодження майна підприємств та первинної документації внаслідок бойових дій; переміщення підприємств та їхнього персоналу; порушення ланцюжків постачання; обмеження доступу до банківських операцій; правова невизначеність щодо активів на тимчасово окупованих територіях [17].

Однією з найгостріших проблем стала необхідність обліку втрат від знищення та пошкодження активів. Традиційні методи оцінки та списання активів виявились недостатніми для адекватного відображення втрат воєнного

характеру. Закон «Про фінансовий контроль» [2] частково врегулював питання підтвердження втрат активів, однак практичне застосування цих норм залишалося складним.

О. М. Гнатюк детально дослідила вплив воєнного стану на методологію оцінки активів підприємств. Дослідниця констатує, що традиційна концепція справедливої вартості в умовах відсутності активного ринку для більшості категорій активів на сході та півдні України фактично стала непридатною для практичного застосування [29, с. 62–64]. Натомість підприємства вимушені були використовувати альтернативні методи оцінки, зокрема на основі відновлювальної вартості.

Серйозні виклики виникли у сфері первинного документування. Руйнування офісних приміщень і обладнання, вимушені переміщення персоналу, перебої в роботі інформаційних систем призвели до масових втрат первинної документації [17]. Це поставило під сумнів можливість відновлення облікових записів та підтвердження господарських операцій в умовах наступних перевірок.

Водночас умови воєнного стану парадоксально прискорили деякі позитивні процеси в обліковій системі України. Зокрема, масовий перехід до дистанційної роботи стимулював активне впровадження хмарних облікових систем та електронного документообігу [11; 23]. Підприємства, що раніше відкладали цифровізацію облікових процесів, були вимушені прискорено реалізовувати відповідні заходи.

Важливим аспектом є облік гуманітарної допомоги, яка у 2022–2024 рр. надходила в значних обсягах. Відсутність чітких методологічних рекомендацій щодо оцінки та відображення гуманітарної допомоги призводила до різнобою в обліковій практиці різних підприємств та організацій. Це ускладнювало контроль за цільовим використанням отриманих ресурсів [2; 17].

Суттєвої трансформації зазнала система оплати праці та відповідного обліку. Мобілізація значної кількості облікових працівників, переміщення

персоналу, запровадження нових форм зайнятості (дистанційна робота, вимушений простій) вимагали відповідних змін у методології обліку праці та заробітної плати [15, с. 415–420].

Для аграрного сектору специфічною проблемою стала неможливість проведення інвентаризацій активів на певних територіях. Т. Г. Маренич зазначає, що сільськогосподарські підприємства, розташовані в зонах активних бойових дій або тимчасово переміщені, мали значні труднощі з підтвердженням залишків земельних угідь, техніки та тваринницьких активів [27, с. 340–350].

Реагуючи на ці виклики, Міністерство фінансів України у 2023–2024 рр. прийняло ряд нормативних актів, спрямованих на адаптацію облікової системи до умов воєнного стану. Зокрема, були внесені зміни до Методичних рекомендацій щодо облікової політики підприємства [8], що стосувалися порядку обліку втрат від руйнування активів.

Підсумовуючи, можна констатувати, що облікова система України в умовах воєнного стану 2023–2024 рр. продемонструвала значну стійкість, хоча й зіткнулась із серйозними методологічними та організаційними викликами. Досвід цього періоду є важливим для формування більш гнучкої та стресостійкої системи організації бухгалтерського обліку в майбутньому.

2.3. Прогнозні показники та пріоритети розвитку бухгалтерського обліку

Визначення пріоритетів розвитку бухгалтерського обліку на 2025 рік здійснюється в умовах поєднання кількох факторів: продовження воєнного стану, активізації євроінтеграційних процесів, стрімкого розвитку цифрових технологій та необхідності відновлення зруйнованої економічної інфраструктури. Ці фактори формують специфічний контекст для визначення стратегічних пріоритетів облікової системи.

О. І. Пилипенко, аналізуючи прогностичні показники стану ринку облікових послуг у 2025 році, прогнозує збільшення попиту на фахівців з бухгалтерського обліку, що поєднують традиційні облікові компетенції з навичками роботи з цифровими технологіями [20, с. 19]. Цифровий бухгалтер – новий тип фахівця, здатного ефективно працювати в умовах автоматизованих облікових систем, – стає затребуваним на ринку праці.

Серед ключових пріоритетів розвитку системи бухгалтерського обліку на 2025 рік слід виокремити такі напрямки. Перший – продовження гармонізації національного законодавства з вимогами МСФЗ у контексті виконання зобов'язань за Угодою про асоціацію з ЄС. Другий – розвиток нормативної бази для регулювання обліку в умовах відновлення зруйнованих активів. Третій – вдосконалення системи електронної звітності та розширення кола суб'єктів, охоплених обов'язковим електронним документообігом [1; 4; 20].

А. Ю. Кантієва прогнозує, що у 2025 році частка підприємств, що використовують повністю автоматизовані облікові системи, зросте приблизно до 35–38 % від загальної кількості суб'єктів господарювання [24, с. 105]. Це свідчить про поступове, але стає просування у напрямку цифрової трансформації облікової системи.

Важливим напрямком розвитку є вдосконалення обліку нематеріальних активів. Зростання ролі інтелектуального капіталу в структурі вартості підприємств вимагає розробки більш точних методів його ідентифікації, оцінки та відображення в звітності [10, с. 245–258]. У 2025 році очікується активізація наукових досліджень та методологічних розробок у цьому напрямку.

Відновлення зруйнованої воєнними діями інфраструктури ставить перед обліком специфічні завдання, пов'язані з документуванням збитків, відображенням отриманого фінансування на відновлення, обліком операцій у рамках програм міжнародної допомоги. Ці завдання вимагають відповідних методологічних розробок та нормативного забезпечення [2; 29].

З погляду технологічних пріоритетів, у 2025 році очікується більш широке застосування штучного інтелекту для автоматизації рутинних облікових операцій, зокрема розпізнавання первинних документів, кодування господарських операцій та формування стандартних облікових записів [22; 28]. Це дозволить бухгалтерам зосередитися на більш складних аналітичних та управлінських завданнях.

О. С. Гавриловський, розглядаючи перспективи розвитку облікової професії, підкреслює, що у 2025 році посилюватиметься роль бухгалтера як стратегічного партнера менеджменту підприємства, а не лише технічного виконавця облікових функцій [32, с. 95–97]. Відповідно, зростатимуть вимоги до аналітичних компетенцій облікових фахівців.

Прогнозується також активізація міжнародного співробітництва у сфері стандартизації обліку. В рамках переговорів про вступ України до ЄС питання гармонізації облікових стандартів набуватиме дедалі більшого значення [31; 34]. Це формує конкретні завдання для нормотворчих органів і наукової спільноти.

Таким чином, пріоритети розвитку бухгалтерського обліку у 2025 році визначаються складним поєднанням посткризових, євроінтеграційних та технологічних факторів. Успішна реалізація цих пріоритетів потребує скоординованих зусиль органів державного управління, наукових установ та бізнес-спільноти.

РОЗДІЛ 3 ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ В КОНТЕКСТІ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

3.1. Гармонізація національних стандартів з МСФЗ: виклики та перспективи

Гармонізація національних стандартів бухгалтерського обліку з Міжнародними стандартами фінансової звітності є стратегічним завданням для України в контексті її євроінтеграційного курсу. Цей процес охоплює не лише формальне наближення тексту стандартів, а й глибокі зміни в методології, практиці та культурі обліку [34; 35].

Основним мотивом гармонізації є підвищення порівнянності та прозорості фінансової звітності українських підприємств для іноземних інвесторів та партнерів. Порівнянна фінансова звітність знижує інформаційну асиметрію на ринках капіталу та сприяє залученню іноземних інвестицій, критично необхідних для відновлення та розвитку економіки України [30, с. 7–9; 35, с. 103].

На сьогодні в Україні сформувалась двоколійна система обліку: підприємства, що перебувають у публічному інтересі, зобов'язані застосовувати МСФЗ, тоді як для решти суб'єктів господарювання чинні національні П(С)БО [4]. Така ситуація, з одного боку, дозволяє великим підприємствам залучатись до міжнародних ринків капіталу, з іншого – ускладнює зіставлення звітності різних категорій суб'єктів.

В. М. Костюченко, аналізуючи міжнародний досвід консолідованої фінансової звітності, наголошує на необхідності поступового, а не революційного переходу до МСФЗ для всіх категорій підприємств. Дослідник вказує, що надмірно стрімкий перехід може призвести до дестабілізації системи обліку та значних витрат для малого та середнього бізнесу [25, с. 67–80].

Ключовими відмінностями між П(С)БО та МСФЗ, що ускладнюють гармонізацію, є такі. По-перше, МСФЗ більш широко застосовують принцип справедливої вартості для оцінки активів, тоді як П(С)БО традиційно орієнтовані на історичну собівартість. По-друге, підходи до обліку оренди (МСФЗ 16), фінансових інструментів (МСФЗ 9) та виручки (МСФЗ 15) суттєво відрізняються від відповідних норм П(С)БО [6; 25, с. 45–60].

Процес гармонізації стикається з низкою системних перешкод. М. Д. Корінко звертає увагу на брак кваліфікованих фахівців, здатних застосовувати МСФЗ на практиці, а також на недостатнє методологічне супроводження процесу впровадження нових стандартів [27, с. 48–50]. Дослідник наголошує, що успішна гармонізація потребує не лише оновлення нормативних документів, а й масштабної підготовки та перепідготовки облікових кадрів.

Важливим аспектом є забезпечення стабільності нормативної бази в умовах постійних змін МСФЗ. Рада з Міжнародних стандартів бухгалтерського обліку (РМСБО) щорічно вносить зміни до стандартів, що вимагає відповідної реакції національного регулятора – Міністерства фінансів України [35, с. 106]. Запізніле оновлення П(С)БО порівняно зі змінами МСФЗ призводить до утворення методологічного розриву.

Перспективними напрямками гармонізації у найближчі роки є: адаптація норм обліку фінансових інструментів відповідно до МСФЗ 9; вдосконалення стандартів з обліку об'єднань бізнесу відповідно до МСФЗ 3; гармонізація вимог до розкриття інформації про сегменти діяльності (МСФЗ 8); адаптація стандартів нефінансової звітності відповідно до Директиви ЄС 2022/2464 про корпоративну звітність зі сталого розвитку [34, с. 35–60].

Л. Г. Ловінська, досліджуючи бухгалтерський облік в умовах інституційних змін, підкреслює, що гармонізація – це не лише технічний процес наближення стандартів, а й трансформація інститутів бухгалтерського обліку, включаючи систему освіти, сертифікації та професійної відповідальності [28, с. 9–11].

Отже, гармонізація національних стандартів з МСФЗ є складним, багатовимірним процесом, що потребує системного підходу, відповідних ресурсів та тривалого часу. Успішна реалізація цього процесу є необхідною умовою підвищення інвестиційної привабливості України та ефективної інтеграції до фінансового простору ЄС.

3.2. Автоматизація та використання штучного інтелекту в облікових процесах

Автоматизація облікових процесів та застосування штучного інтелекту (ШІ) є одним із найбільш динамічних напрямів трансформації бухгалтерського обліку в сучасних умовах. Ці технології кардинально змінюють не лише технологічний уклад облікової роботи, а й саму природу облікової професії [22; 28; 32].

К. О. Назарова, досліджуючи проблематику цифрового аудиту та обліку в системі фінансової безпеки, виокремлює кілька рівнів автоматизації облікових процесів. На першому рівні – базова автоматизація рутинних операцій: рознесення платежів, формування стандартних облікових записів, розрахунок амортизації тощо. На другому рівні – роботизована автоматизація процесів (RPA), що охоплює більш складні послідовності операцій. На третьому рівні – когнітивна автоматизація з елементами ШІ, здатна до самонавчання та прийняття рішень в умовах невизначеності [22, с. 145–162].

Сучасні системи штучного інтелекту вже сьогодні здатні ефективно виконувати ряд облікових завдань: автоматичне розпізнавання та класифікацію первинних документів (рахунків-фактур, накладних, актів); виявлення аномалій та підозрілих транзакцій у масивах облікових даних; прогнозування фінансових показників на основі аналізу тенденцій; автоматичне формування стандартних облікових звітів [22; 28].

О. В. Юрченко та Т. М. Коваленко детально аналізують вплив технологій на трансформацію облікової професії. Автори вказують, що

автоматизація рутинних операцій звільняє час бухгалтера для аналітичної роботи, однак водночас вимагає від нього нових компетенцій – у сфері управління даними, аналізу інформаційних систем та критичного осмислення результатів автоматизованих розрахунків [11, с. 158–175].

О. С. Гавриловський, розглядаючи проблему професійної етики бухгалтера в цифрову епоху, підкреслює, що автоматизація не знімає з бухгалтера відповідальності за достовірність облікових даних. Навпаки, в умовах, коли значна частина облікових операцій виконується алгоритмами, зростає важливість людського нагляду за правильністю їх налаштування та функціонування [32, с. 92–97].

Практичне впровадження ШІ в облікову практику в Україні знаходиться на початковому етапі, хоча темпи його прискорюються. Ю. С. Мороз зазначає, що системи на базі ШІ наразі використовуються переважно великими підприємствами та банківськими установами, тоді як для малого та середнього бізнесу вони залишаються малодоступними через їх вартість [26, с. 145].

Перспективним напрямком є застосування ШІ в аудиторській діяльності. Алгоритми машинного навчання здатні аналізувати весь масив транзакцій підприємства (суцільний контроль), а не лише вибірккові дані, що суттєво підвищує вірогідність виявлення помилок та шахрайства [22, с. 234–248]. Це відкриває перспективи для переходу від традиційного вибіркового до суцільного автоматизованого аудиту.

Разом з тим, застосування ШІ в обліку пов'язане з низкою ризиків. По-перше, алгоритмічні системи можуть некоректно класифікувати нетипові або нові типи господарських операцій, що не зустрічались у навчальних даних. По-друге, надмірна залежність від автоматизованих систем знижує здатність персоналу до ручного виконання облікових операцій у разі збоїв. По-третє, виникають питання відповідальності за помилки, допущені алгоритмом [22; 28; 32].

Важливим аспектом є питання технічного регулювання ШІ в обліку. З прийняттям Закону ЄС про штучний інтелект (AI Act) виникає потреба в

адаптації відповідного законодавства України, що регулюватиме застосування ІІ-систем для обліку та аудиту [1]. Це є одним із завдань нормотворчої діяльності в найближчій перспективі.

Таким чином, автоматизація та застосування штучного інтелекту в облікових процесах є потужною тенденцією, що принципово змінює організацію та методологію бухгалтерського обліку. Ефективне використання цих технологій потребує відповідного нормативного регулювання, підготовки кваліфікованих кадрів та формування нової облікової культури, орієнтованої на поєднання людської експертизи та можливостей цифрових технологій.

ВИСНОВКИ

За результатами проведеного дослідження теоретико-методологічних засад організації бухгалтерського обліку в умовах цифровізації економіки можна зробити такі висновки.

1. Бухгалтерський облік є поліфункціональною інформаційною системою управління, що виконує інформаційну, контрольну, аналітичну та комунікаційну функції. В умовах цифровізації ці функції суттєво розширюються та набувають нових форм реалізації. Традиційне розуміння обліку як системи реєстрації минулих фактів господарської діяльності поступається місцем концепції проактивного інформаційного забезпечення управлінських рішень в режимі реального часу.

2. Глобалізація та цифровізація здійснюють комплексний трансформуючий вплив на концептуальні основи бухгалтерського обліку. Поширення МСФЗ, розвиток хмарних технологій, великих масивів даних та штучного інтелекту змінюють методологію оцінки активів, форми подання звітності та інструменти внутрішнього контролю. При цьому ключовою тенденцією є зміщення ролі бухгалтера від технічного виконавця до стратегічного аналітика.

3. Нормативно-правова база бухгалтерського обліку України перебуває в процесі постійного реформування під впливом євроінтеграційних зобов'язань та завдань цифрової трансформації. Незважаючи на помітний прогрес у гармонізації законодавства, зберігаються проблеми колізій між нормами фінансового та податкового обліку, недостатньої деталізації методологічних рекомендацій щодо нових об'єктів обліку, а також запізнення нормотворення порівняно з динамікою технологічних змін.

4. Аналіз динаміки впровадження електронного документообігу та хмарних технологій в Україні за 2023–2025 рр. свідчить про стійку позитивну тенденцію зростання їх застосування у корпоративному секторі. Водночас процес цифровізації облікових систем є нерівномірним: великі підприємства

суттєво випереджають малий та середній бізнес у впровадженні сучасних технологій. Головними стримуючими факторами залишаються питання кібербезпеки та вартість технологічних рішень .

5. Умови воєнного стану 2023–2024 рр. поставили перед обліковою системою України безпрецедентні виклики, пов'язані з обліком знищеного та пошкодженого майна, втратою первинної документації, необхідністю вести облік в умовах мобільності та дистанційної роботи. Водночас ці умови парадоксально прискорили цифровізацію облікових процесів. Досвід цього періоду має враховуватись при розробці більш гнучких та стресостійких методологічних стандартів.

6. Гармонізація національних стандартів з МСФЗ є пріоритетним напрямом розвитку системи обліку в контексті євроінтеграції. Цей процес є складним і потребує системного підходу, відповідного кадрового та методологічного забезпечення. Ключовими напрямками гармонізації на найближчу перспективу є адаптація стандартів обліку фінансових інструментів, об'єднань бізнесу та нефінансової звітності.

7. Автоматизація та застосування штучного інтелекту в облікових процесах є стратегічним напрямом підвищення ефективності та якості облікової інформації. ШІ-технології вже сьогодні здатні виконувати широкий спектр рутинних облікових завдань, проте їх ефективне застосування потребує відповідної нормативної бази, нових кваліфікаційних стандартів для облікових фахівців та культури критичного осмислення результатів автоматизованих систем.

Практичне значення проведеного дослідження полягає в систематизації теоретичних підходів до організації бухгалтерського обліку в цифрових умовах та окресленні пріоритетів його розвитку. Матеріали роботи можуть бути використані при розробці нормативних актів у сфері обліку, вдосконаленні навчальних програм з підготовки облікових фахівців, а також при формуванні стратегії цифрової трансформації облікових систем конкретних підприємств.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Про цифрові послуги: Закон України від 01.12.2024 р. № 4050-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/> (дата звернення: 10.03.2025).
2. Про фінансовий контроль: Закон України від 15.11.2023 р. № 3450-IX. Відомості Верховної Ради України. 2024. № 4. Ст. 22.
3. Про електронні довірчі послуги: Закон України від 05.10.2017 р. № 2155-VIII. Дата оновлення: 01.01.2025. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2155-19> (дата звернення: 15.03.2025).
4. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від 16.07.1999 р. № 996-XIV. Дата оновлення: 05.10.2024. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14> (дата звернення: 12.03.2025).
5. Податковий кодекс України: Закон України від 02.12.2010 р. № 2755-VI. Дата оновлення: 01.02.2025. Харків: Право, 2025. 640 с.
6. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності»: затв. наказом М-ва фінансів України від 07.02.2013 р. № 73. Офіційний вісник України. 2013. № 15. Ст. 523.
7. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку в державному секторі 101 «Представлення фінансової звітності»: затв. наказом М-ва фінансів України від 28.12.2009 р. № 1541. Дата оновлення: 01.01.2024.
8. Методичні рекомендації щодо облікової політики підприємства: затв. наказом М-ва фінансів України від 27.06.2013 р. № 635. Дата оновлення: 10.05.2023.
9. Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій: затв. наказом М-ва фінансів України від 30.11.1999 р. № 291. Дата оновлення: 01.01.2024.
10. Яремко І. Й. Економічні категорії в методології обліку: монографія. Львів: Магнолія-2006, 2023. 312 с.

11. Юрченко О. В., Коваленко Т. М. Цифрова трансформація бухгалтерського обліку: навчальний посібник. Київ: Алерта, 2024. 248 с.
12. Швець В. Г. Теорія бухгалтерського обліку: підручник. 6-те вид., переробл. і допов. Київ: Знання, 2023. 558 с.
13. Швець В. Г. Теорія бухгалтерського обліку: підручник. 6-те вид., переробл. і допов. Київ: Знання, 2023. 558 с.
14. Хомин П. Я. Концептуальні засади формування облікової звітності: монографія. Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2023. 280 с.
15. Ткаченко Н. М. Бухгалтерський фінансовий облік, оподаткування і звітність: підручник. Київ: Алерта, 2024. 820 с.
16. Сук Л. К., Сук П. Л. Організація бухгалтерського обліку: навч. посіб. Київ: Центр учбової літератури, 2023. 224 с.
17. Серікова О. М., Попова С. С. Облік і аудит в умовах воєнного стану: виклики 2023-2024 років. Економіка та суспільство. 2024. № 59. URL: <https://economyandsociety.in.ua/>
18. Савченко О. Л. Бухгалтерський облік: від теорії до автоматизації. Дніпро: Журфонд, 2024. 196 с.
19. Пушкар М. С. Креативний облік (створення інтелектуального капіталу): монографія. Тернопіль: Карт-бланш, 2023. 210 с.
20. Пилипенко О. І. Статистичне забезпечення аналізу фінансового стану підприємств України в 2023-2025 рр. Статистика України. 2024. № 2. С. 14–22.
21. Пантелєєв В. П. Організація обліку: навч. посіб. Київ: Аудиторська фірма «Контракт-аудит», 2023. 305 с.
22. Назарова К. О. Цифровий аудит та облік в системі фінансової безпеки. Київ: КНУТЕУ, 2023. 340 с.
23. Кузьмінський Ю. А., Козлова М. В. Хмарні технології в обліку: реалії та перспективи 2025 року. Бізнес Інформ. 2024. № 12. С. 180–187.
24. Кантієва А. Ю. Аналіз стану ринку бухгалтерських послуг в Україні (2023–2025). Молодий вчений. 2024. Вип. 11. С. 102–106.

25. Костюченко В. М. Консолідована фінансова звітність: міжнародний досвід та українська практика. Київ: Центр учбової літератури, 2023. 392 с.
26. Мороз Ю. С. Обліково-аналітичне забезпечення стратегічного управління підприємством. Житомир: ЖДУ імені Івана Франка, 2024. 288 с.
27. Маренич Т. Г. Бухгалтерський облік в агроформуваннях: підручник. Київ: Кондор, 2023. 450 с.
28. Ловінська Л. Г. Бухгалтерський облік в умовах інституційних змін. Облік і фінанси. 2023. № 3 (101). С. 5–12.
29. Гнатюк О. М. Вплив воєнного стану на методологію оцінки активів. Фінанси України. 2023. № 8. С. 60–72.
30. Єфименко Т. І. Публічні фінанси і бухгалтерський облік: актуальні питання. Економіка України. 2024. № 2. С. 3–18.
31. Жук В. М. Концепція розвитку бухгалтерського обліку в аграрному секторі економіки: монографія. Київ: ННЦ «ІАЕ», 2023. 430 с.
32. Гавриловський О. С. Професійна етика бухгалтера в цифрову епоху. Журнал європейської економіки. 2024. Т. 23, № 1. С. 89–101.
33. Безверхий К. В. Теорія і практика фінансового та управлінського обліку. Київ: Центр учбової літератури, 2023. 320 с.
34. Задорожний З. В. Сучасні концепції бухгалтерського обліку: монографія. Тернопіль: ТНЕУ, 2023. 356 с.
35. Armstrong C. S., Guay W. R., Weber J. P. The role of financial reporting and transparency in corporate governance. *Journal of Accounting and Economics*. 2023. Vol. 75, No. 2. P. 101–118.